

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ГНАТОВСЬКА Альона Ільдусівна

УДК 347.73:336.14:352

**ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ВИКОНАННЯ
МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА ДОХОДАМИ**

Спеціальність 12.00.07 — адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор
ЛАТКОВСЬКА Тамара Анатоліївна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри адміністративного
і фінансового права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України
ВОРОНОВА Лідія Костянтинівна,
Київський національний університет
імені Т. Г. Шевченка,
професор кафедри фінансового права;

кандидат юридичних наук,
науковий співробітник
СЕМЧИК Ольга Олександрівна,
Інститут держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України,
науковий співробітник відділу конституційного
права та місцевого самоврядування

Захист відбудеться «4» травня 2013 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «10» серпня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради



Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасне українське суспільство переживає складний етап політичних, економічних та соціальних перетворень. Розвиток ринкових відносин і стійке функціонування ринкової системи на сучасному етапі вимагають єдиного підходу до вирішення багатьох питань та зумовлюють необхідність розробки нових підходів у фінансово-правовій теорії і практиці до формування взаємовідносин між державним і місцевими бюджетами. На теперішній час формування доходної частини місцевих бюджетів відбувається у достатньо складних умовах. Попри низку ефективних кроків у сфері фінансової політики, вжитих останнім часом щодо поліпшення стану місцевих бюджетів, бюджети залишаються не повною мірою спроможними відповідати на виклики, які постають при вирішенні нагальних проблем регіонального розвитку. Незабезпечення фінансової самостійності місцевого самоврядування та нестабільність доходних джерел стали проблемою загальнодержавного значення. Проблеми правового регулювання виконання місцевих бюджетів за доходами потребують дослідження у світлі підписання та ратифікації 6 листопада 1996 року Верховною Радою України Європейської Хартії місцевого самоврядування. У цьому аспекті залишаються недостатньо узгодженими питання фінансування місцевими органами влади власних та делегованих повноважень, не визначено розмежування повноважень суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами і Бюджетним кодексом України, прийнятим 8 липня 2010 р.

Віддаючи належне існуючому науковому доробку із цієї проблематики, слід зазначити, що виникає потреба в її подальшому дослідженні. Це зумовлено наявністю дискусійних питань, що пов'язані з існуючими відмінними концептуальними підходами до розуміння суті виконання місцевого бюджету за доходами, визначення правового статусу суб'єктів бюджетних правовідносин у даній сфері, а також існуючими в теорії фінансового права проблемами розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами. Недостатня розробка теоретичних і методологічних питань правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами у сучасних умовах, а також науково-теоретична значимість указаних проблем зумовили вибір теми дослідження та визначили основні його напрями.

Вирішення зазначених питань в умовах реформування, що проводиться у бюджетній сфері, обумовлює необхідність теоретичних розробок, присвячених дослідженню проблем правового статусу суб'єктів правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами та формування науково обґрунтованих пропозицій. У зв'язку із цим проблеми правового

регулювання виконання місцевих бюджетів за доходами є надзвичайно актуальними як з практичної, так і з теоретичної точки зору.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія» відповідно до плану наукових досліджень «Система адміністративного, адміністративно-процесуального та фінансового права у контексті адміністративної реформи». Вона є складовою частиною роботи університету в рамках загальної теми «Традиції і новачі у сучасній українській державності і правовому житті» (державний реєстраційний номер 0106U004970).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу вітчизняного і зарубіжного законодавства, наукових джерел, узагальнення правозастосовної практики розкрити проблеми правового статусу суб'єктів правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами та підготувати науково обгрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного фінансового законодавства у цій сфері.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких задач:

- охарактеризувати історичний аспект правового регулювання відносин виконання місцевих бюджетів за доходами;

- сформулювати поняття «правовідносини виконання місцевих бюджетів за доходами» та визначити їх місце в системі бюджетних правовідносин;

- надати об'єкту характеристику правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами;

- розкрити поняття та структуру фінансово-правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами;

- провести розмежування повноважень суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами;

- виокремити особливості реалізації правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами;

- охарактеризувати бюджетні права та обов'язки суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами;

- виявити правові основи та особливості регулювання міжбюджетних відносин у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами;

- розкрити особливості казначейського обслуговування виконання місцевих бюджетів за доходами;

- сформулювати зміни та доповнення до Бюджетного кодексу України з метою удосконалення правового регулювання формування місцевих бюджетів.

Об'єктом дослідження є процес реалізації суб'єктами виконання місцевих бюджетів за доходами власних бюджетних повноважень.

Предметом дослідження є правовий статус суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність прийомів та методів наукового пізнання, а саме: діалектичного, історичного, порівняльно-правового, формально-юридичного, методу системного аналізу і синтезу. При здійсненні дослідження основним був діалектичний метод, за допомогою якого з'ясовано сутність досліджуваних явищ у єдності їх матеріального змісту та юридичної форми.

У ході роботи застосовувалися загальнонаукові методи, а саме: логічний – для формулювання понять «виконання місцевих бюджетів за доходами», «правовий статус суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами», «контроль у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами» (п.п. 1.2, 2.1, 2.2); історичний – з метою розгляду етапів виникнення та розвитку системи правового регулювання виконання місцевих бюджетів за доходами (п. 1.1); системний – для комплексного дослідження механізму реалізації правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами як єдиного цілого та його елементів (п.п. 3.1, 3.2). Серед спеціально-юридичних методів використовувалися: формально-догматичний – з метою дослідження понять «бюджетні повноваження», «делеговані бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування», «власні бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування» та багатьох інших понять, закріплених чинним фінансовим законодавством (п.п. 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 3.1); порівняльно-правовий (компаративний) – для виявлення спільних та відмінних ознак системи правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами у різних державах (п. 1.2) та формування відповідних положень про механізм реалізації правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами (п. 3.1); функціонально-правовий – для аналізу нормативних актів, матеріалів практики їх реалізації, розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення законодавства (п.п. 3.2, 3.3).

Науково-теоретичною базою дослідження стали роботи з питань бюджетного права таких представників фінансово-правової науки, як Д.А. Бекерська, Л.К. Воронова, О.М. Горбунова, О.Ю. Грачова, Е.С. Дмитренко, О.О. Дмитрик, О.Б. Заверуха, Л.М. Касьяненко, М.В. Карасьова, Ю.О. Крохіна, М.П. Кучерявенко, Т.А. Латковська, О.А. Музика-Стефанчук, А.О. Монаєнко, А.С. Нестеренко, А.А. Нечай, О.П. Орлюк, М.І. Піскотін, Н.Ю. Пришва, Ю.А. Ровінський, Л.А. Савченко, О.О. Семчик, А.Д. Селюков, Н.І. Хімічева, В.Д. Чернадчук, Н.Я. Якимчук та ін. Важливе значення у дослідженні питань правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами мали праці учених-юристів – І.І. Єфремової, А.В. Кузьміної, Л.О. Нікітіної, О.Г. Пауля, З.І. Перошук, В.Д. Тарангула, С.С. Теленика та ін.

Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, інші закони та нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України та інших державних органів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є одним із перших у вітчизняній фінансово-правовій літературі монографічних наукових досліджень, в якому розглянуто теоретичні та практичні проблеми правового статусу суб'єктів правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами. У результаті здійсненого дослідження обґрунтовано низку нових наукових положень та висновків, а саме:

уперше:

визначено поняття «правовідносини виконання місцевих бюджетів за доходами» як врегульовані правовими нормами відносини, що складаються між суб'єктами бюджетного права щодо вчасного та повного отримання грошових ресурсів в дохід місцевого бюджету певного рівня для бюджетного фінансування забезпечення завдань і функцій, які реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування на території певної адміністративно-територіальної одиниці України;

доведено, що будучи за своєю природою управлінськими правовідносинами, та маючи на меті досягнення відповідності фактичних надходжень до місцевих бюджетів запланованим у рішеннях про місцевий бюджет показникам, правовідносини виконання місцевих бюджетів за доходами мають своїм змістом забезпечення бюджетного фінансування реалізації завдань і функцій державної та місцевої влади у конкретній адміністративно-територіальній одиниці;

визначено поняття «фінансово-правовий статус суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами» як сукупність прав та обов'язків суб'єктів щодо вчасного та повного отримання грошових ресурсів в дохід місцевого бюджету певного рівня для бюджетного фінансування забезпечення завдань і функцій у процесі виконання місцевих бюджетів за доходами;

обґрунтовано, що виконання місцевих бюджетів за доходами є врегульованою правовими нормами діяльністю уповноважених суб'єктів щодо забезпечення повної і своєчасної мобілізації надходжень до місцевих бюджетів як у цілому, так і за кожним із джерел для своєчасного, повного, безперервного та цільового фінансування передбачених ними програм і заходів;

удосконалено:

визначення поняття «юридичний обов'язок суб'єкта виконання місцевих бюджетів за доходами» як міра належної, необхідної поведінки у сфері повної і своєчасної мобілізації надходжень до місцевих бюджетів різних рівнів;

визначення поняття «суб'єктивне право у сфері бюджетних правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами» як міра належної, бажаної поведінки зобов'язаних суб'єктів, яка зумовлює забезпечену матеріальними та правовими гарантіями можливість здійснювати певні дії у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами;

положення про те, що казначейське виконання місцевих бюджетів за доходами — це урегульована нормами бюджетного права діяльність спеціально уповноваженого органу виконавчої влади — Державної казначейської служби України, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення надходжень місцевих бюджетів і контролю за дотриманням бюджетного законодавства;

набули подальшого розвитку:

положення про те, що розвиток правового регулювання виконання місцевих бюджетів за доходами зумовлений, насамперед, особливостями функціонування інститутів місцевого самоврядування та організацією бюджетного устрою та бюджетної системи;

положення про те, що чинне бюджетне законодавство України не містить розподілу власних та делегованих повноважень суб'єктів бюджетних правовідносин у цілому та правовідносин виконання місцевих бюджетів, зокрема, що є суттєвим недоліком формування місцевих бюджетів, оскільки не створює умов для забезпечення фінансової самодостатності місцевого самоврядування в Україні;

запропоновано зміни та доповнення до Бюджетного кодексу України з метою удосконалення правового регулювання формування місцевих бюджетів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що зроблені у процесі дослідження висновки та сформульовані на їх основі пропозиції можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності — для подальшого опрацювання проблемних питань щодо дослідження правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами та для подальшої розробки теоретико-методологічних та практичних проблем правового регулювання бюджетних правовідносин;

правотворчій діяльності — для внесення змін до Бюджетного кодексу України з метою регламентації власних та делегованих бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування при виконанні місцевих бюджетів за доходами; при підготовці інших пропозицій щодо внесення змін до чинного фінансового законодавства України з метою удосконалення нормотворчої роботи Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України та інших державних органів щодо врегулювання відносин виконання місцевих бюджетів за доходами;

навчальному процесі – під час викладання навчальних курсів «Фінансове право», «Бюджетне право», а також для підготовки підручників, навчальних посібників і навчально-методичних рекомендацій із цих дисциплін;

правозастосовній діяльності – для удосконалення повноважень суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та теоретичні висновки, на яких базується дисертаційне дослідження, а також рекомендації щодо удосконалення вітчизняного законодавства, було оприлюднено та обговорено на засіданнях кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія». Положення, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації, доповідалися на: Міжнародній науково-практичній конференції: «Система фінансового права» (м. Одеса, 27–28 травня 2009 р.); Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми юридичної науки. Восьмі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 13–14 листопада 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Системообразующие категории в финансовом праве: состояние и перспективы трансформации» (г. Харьков, 15–16 апреля 2010 г.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні напрямки вдосконалення фінансово-економічної політики на сучасному етапі» (м. Чернігів, 17–18 лютого 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів» (м. Запоріжжя, 28 квітня 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин в умовах кризи: практика правозастосування і шляхи її вдосконалення» (м. Суми, 4–5 червня 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові проблеми зміцнення української державності» (м. Одеса, 19–20 листопада 2010 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України» (м. Запоріжжя, 13 березня 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові реформи в Україні: проблеми реалізації» (м. Київ, 16–17 лютого 2011 р.); «Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Харків, 23–24 лютого 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів» (м. Запоріжжя, 24 лютого 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 20–21 травня 2011 р.); Другій Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин» (м. Суми, 10–11 червня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансове право у ХХІ сторіччі: здобутки та перспективи» (м. Київ, 4–7 жовтня 2011 р.);

Міжнародній науково-практичній конференції «Принципы финансового права» (г. Харьков, 19–20 апреля 2012 г.); Міжнародній науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 20–21 квітня 2012 р.); Третій Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми публічного та приватного права» (м. Запоріжжя 03 жовтня 2012 р.); Міжнародній науковій конференції «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права» (м. Одеса, 30 листопада 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток правової системи України в умовах сьогодення» (м. Донецьк, 16–17 лютого 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні» (м. Ужгород, 16–17 лютого 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16–17 травня 2013 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження було висвітлено у 29 публікаціях, 6 із яких – статті у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження складається із вступу, трьох розділів, кожен з яких поділяється на три підрозділи, висновків до розділів, висновків до роботи у цілому та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 221 сторінку, із них основного тексту 192 сторінки, список використаних джерел містить 292 найменування і розташований на 29 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обгрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано його методологію, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено їх апробацію, визначено особистий внесок здобувача, визначено структуру та обсяг роботи.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади відносин виконання місцевих бюджетів за доходами» містить три підрозділи, в яких досліджено історичний аспект правового регулювання формування місцевих доходів на території України, виконання місцевих бюджетів за доходами, поняття правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами.

У підрозділі 1.1. *«Історичний аспект розвитку правового регулювання відносин виконання місцевих бюджетів за доходами»* проаналізовано історичний аспект становлення нормативно-правового регулювання джерел доходів місцевих бюджетів, зародження інституту виконання місцевих бюджетів за доходами

та розвиток наукової думки із цього питання. Виявлено, що перший етап цього процесу припадає на період XIV–XV ст.ст., коли на території майбутньої України запроваджується інститут місцевих фінансів. З'ясовано, що ключовими факторами, які вплинули на розвиток правового регулювання виконання місцевих бюджетів за доходами були: а) затвердження у 1810 р. «Плану фінансів», підготовленого за доходами були: керівництвом М.М. Сперанського, яким уперше у вітчизняній історії було затверджено систему кошторисного управління державними та місцевими фінансами; б) міська реформа, запроваджена на підставі затвердженого 16.06.1870 р. Городового положення, якою на законодавчому рівні було затверджено повноваження органів місцевого самоврядування у бюджетно-фінансовій сфері. Це питання на той час досліджувалося М.М. Сперанським, М.І. Боголеповим, І.Я. Горловим, А.О. Ісаєвим, С.І. Лловайським, Д.І. Львовим.

Установлено, що другий етап припадає на початок XX – кінець 90-х рр. XX ст., коли правове регулювання відносин виконання місцевих бюджетів за доходами зазнало докорінних змін. Питання розширення доходної бази місцевих бюджетів у цей період було одним із найбільш пріоритетних у механізмі правового регулювання новоствореної радянської держави, про що свідчить Декрет від 17.03.1919 р. «Про грошові кошти і видатки місцевих Рад». Проте у подальшому політика радянської влади спрямовувалася на тотальну централізацію всіх відносин в державі, у тому числі і бюджетних. Для цього було прийнято ряд нормативно-правових актів, відповідно до яких місцеві бюджети визначались як складові державного бюджету, а їх складання та виконання контролювалося центральними органами влади. Фактичним результатом посилення процесу централізації державних фінансових ресурсів у країні стало затвердження в 1938 р. сесією Верховної Ради СРСР єдиного бюджету на 1938 р., до якого офіційно було включено місцеві бюджети. Дослідженнями у цій сфері займалися: М.І. Піскотін, Г.І. Болдирев, А.А. Алексєєв, П. Кованько, Л. Косса, С. Котляревський.

Установлено, що у 80-х–90-х рр. XX ст. було закладено правові підвалини автономії місцевих бюджетів у республіках Радянського Союзу та прийнято ряд нормативно-правових актів. Третій етап починається з розпадом СРСР та проголошенням незалежності України. У цей період першим та ключовим нормативно-правовим актом, що визначав доходи бюджетів, був Закон України від 05.12.1990 р. «Про бюджетну систему України», норми якого знайшли своє продовження в нормах Конституції України та Бюджетних Кодексах України 2001 та 2011 рр.

У *підрозділі 1.2. «Поняття правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами та їх місце в системі бюджетних правовідносин»* зазначено, що більшість представників фінансово-правової науки акцентували увагу на формальному характері доходів місцевих бюджетів,

до яких відносили тільки ресурси, законодавчо закріплені державою на користь певної територіальної громади.

Зазначено, що у сучасній фінансово-правовій та економічній літературі сформувалося два підходи до трактування поняття «виконання місцевих бюджетів за доходами»: широке трактування та вузьке трактування. Установлено, що при охарактеризуванні відносин виконання місцевих бюджетів за доходами в системі бюджетних відносин важливим є визначення їх ознак: 1) процес та підстави їх виникнення, розвитку, зміни та припинення визначені нормами Бюджетного кодексу України, які безпосередньо у цих відносинах і реалізуються; 2) являють собою зв'язок чітко визначених суб'єктів; 3) організаційна функція у правовідносинах з виконання місцевих бюджетів за доходами проявляється в чіткій послідовності дій, що здійснюються всіма суб'єктами вказаних правовідносин при розробленні проекту бюджету, визначенні його доходів, порядку їх отримання та зарахування на казначейський рахунок; 4) майновий характер правовідносин щодо виконання місцевих бюджетів за доходами проявляється в тому, що вказані доходи надходять від податків, зборів, платежів, мита; 5) імперативний характер правовідносин з виконання місцевих бюджетів за доходами проявляється в тому, що у суб'єктів, які вступають у вказані правовідносини, немає вибору варіантів поведінки, вони зобов'язані діяти відповідно до норм законодавства, що його врегулює; 6) державно-владний характер правовідносин з виконання місцевих бюджетів за доходами проявляється в тому, що центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, доводить Раді міністрів АРК, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад особливості складання розрахунків до проєктів бюджетів на наступний бюджетний період. Таким чином доведено, що процес виконання місцевих бюджетів є найважливішою, найскладнішою та найтривалішою стадією бюджетного процесу, від якої залежить забезпечення фінансування пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери, втілення в життя програм і заходів соціально-економічного розвитку регіону та країни в цілому.

У *підрозділі 1.3. «Об'єктна характеристика правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами в системі бюджетних правовідносин»* досліджується об'єктна характеристика правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами.

Зазначено, що суб'єкти правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами вступають у правовий зв'язок із приводу певних об'єктів, якими визнаються доходи місцевих бюджетів, різноманітні матеріальні блага, зокрема, грошові кошти у вигляді доходів бюджетів, матеріальні блага, які є частиною фінансових ресурсів держави та її адміністративно-

територіальних одиниць, будучи відділеними від матеріального змісту правовідносин.

Виявлено, що сучасна модель формування доходів місцевих бюджетів характеризується високим рівнем централізації та невідповідністю між фактичними доходами місцевого самоврядування з їх зобов'язаннями. Запропоновано класифікувати доходи місцевих бюджетів за такими групами: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти, що відповідає положенням чинного Бюджетного кодексу України.

Запропоновано правове регулювання доходів місцевих бюджетів України розглядати з урахуванням розподілу доходів на власні, закріплені та регулюючі.

Розділ 2 «Поняття та правова природа статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами» містить три підрозділи і присвячений дослідженню поняття та характеристики фінансово-правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами, їх бюджетних прав і обов'язків та компетенції суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами.

У підрозділі 2.1. *«Поняття та характеристика фінансово-правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами»* досліджено поняття «правового статусу суб'єкта», «фінансово-правового статусу суб'єкта» та визначено їх основи, оскільки зміст поняття та особливості фінансово-правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами у науці фінансового права є неможливими без аналізу теоретичного розуміння компетенції як правової категорії та визначення її основних елементів.

Акцентовано увагу на необхідності розрізняти поняття «суб'єкт права», «суб'єкт правовідносин» та «учасник правовідносин». Зазначено, що термін «суб'єкт права» є значно ширшим, ніж терміни «суб'єкт» та «учасник» відносин. Розрізняючи поняття «суб'єкт» та «учасник» відносин виконання місцевих бюджетів за доходами визначено, що їх реальними учасниками є суб'єкти, тобто поняття «учасник бюджетних правовідносин» є вузьким за своїм змістом, тому що кожен учасник є суб'єктом бюджетних правовідносин. з іншого боку, поняття «суб'єкт бюджетних правовідносин» є ширшим, тому що не кожний суб'єкт бюджетних правовідносин може бути їх реальним учасником. Акцентовано, що учасником бюджетних правовідносин є особа, яка фактично вступає у правовідносини, а суб'єктом є особа, до компетенції якої належить визначене право чи обов'язок, які надають їй можливість брати участь у правовідносинах. Для якісного розподілу цих понять надається характеристика правосуб'єктності, а саме її елементів: бюджетної правоздатності та дієздатності.

У підрозділі 2.2. «Бюджетні права та обов'язки суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами» визначено, що законодавство України у сфері правового регулювання виконання місцевих бюджетів за доходами закріплює за його суб'єктами широкі бюджетні права та низку обов'язків.

Установлено, що права суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами визначаються в об'єктивному і суб'єктивному значенні. В об'єктивному значенні – це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері вчасного та повного отримання грошових ресурсів в дохід місцевого бюджету певного рівня. Суб'єктивне право у бюджетних правовідносинах виконання місцевих бюджетів за доходами – це міра належної, бажаної поведінки зобов'язаних суб'єктів, яка зумовлює забезпечену матеріальними та правовими гарантіями можливість здійснювати певні дії у сфері отримання грошових ресурсів в дохід місцевого бюджету.

Увагу акцентовано на тому, що юридичний обов'язок суб'єкта виконання місцевих бюджетів за доходами є мірою належної, необхідної поведінки у сфері повного і своєчасного отримання грошових ресурсів в дохід місцевого бюджету певного рівня. Зазначено, що негативним фактором реалізації прав та обов'язків у сфері виконання місцевих бюджетів є той, що органи місцевого самоврядування спрямовують на виконання делегованих повноважень власні надходження, при цьому фактично залишаючись без фінансування власних повноважень. У зв'язку з цим, запропоновано об'єднати норми, що регламентують права та обов'язки органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами в єдиний, відокремлений правовий інститут, необхідність існування якого обумовлюється роллю бюджету в розвитку як держави в цілому, так і окремих адміністративно-територіальних одиниць.

У підрозділі 2.3. «Компетенція суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами: сутність та зміст» увагу акцентовано на тому, що при визначенні бюджетної компетенції необхідно враховувати, що, по-перше, наділення суб'єктів бюджетними повноваженнями має здійснюватися винятково законом; по-друге, уповноважений суб'єкт бюджетних правовідносин представляє державу або адміністративно-територіальну одиницю і є владним суб'єктом; по-третє, зазначені повноваження стосуються сфери бюджетної діяльності. Запропоновано у межах компетенції суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами виділяти бюджетні повноваження органів виконавчої влади та бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами.

Установлено, що, закріплюючи предмети відання за державними органами та органами місцевого самоврядування залежно від їх місця та

значення в системі органів, держава наділяє їх у межах предмета владними повноваженнями, які в сукупності і становлять компетенцію такого органу, як суб'єкта виконання місцевих бюджетів за доходами. Реалізуючи ці повноваження, органи набувають статусу уповноважених суб'єктів бюджетних правовідносин.

Розділ 3 «Характеристика окремих аспектів реалізації правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами» складається з трьох підрозділів, в яких досліджується розмежування повноважень суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами, аналізується правове регулювання міжбюджетних відносин у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами та досліджуються особливості казначейського обслуговування виконання місцевих бюджетів за доходами.

У підрозділі 3.1. *«Розмежування повноважень суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами»* встановлено, що в основу розподілу бюджетної компетенції покладено норми Конституції України, що розмежовують повноваження між державними органами та органами місцевого самоврядування.

Акцентовано увагу на повноваженнях органів місцевого самоврядування щодо виконання місцевих бюджетів за доходами та зазначено, що правовим фундаментом таких повноважень є Європейська хартія місцевого самоврядування. Аналізується чинне законодавство України, відповідно до якого повноваження місцевого самоврядування поділяються на власні (самоврядні) та делеговані. Охарактеризовано власні повноваження як повноваження з надання населенню громадських послуг місцевого значення. Визначено делеговані повноваження як повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад. Зазначено, що суттєвим недоліком у правовому регулюванні виконання місцевих бюджетів за доходами є те, що система затвердження місцевих бюджетів, закріплена у Бюджетному кодексі України, не передбачає поділу доходів і видатків на власні та делеговані.

Визначено, що одним з основних критеріїв, який міг би використовуватися при розмежуванні повноважень місцевих державних адміністрацій і територіальних громад при виконанні місцевих бюджетів за доходами, має стати форма власності – відповідно – державна чи комунальна. Місцеві органи державної виконавчої влади за такого стану справ реалізовували б повноваження щодо управління державною власністю, а органи місцевого самоврядування – комунальною.

У підрозділі 3.2. *«Правове регулювання міжбюджетних відносин у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами»* встановлено, що у вітчизняній науковій літературі немає однозначного підходу до

визначення поняття «міжбюджетні відносини». У західній економічній та фінансово-правовій літературі замість поняття «міжбюджетні відносини» досить часто використовується поняття «внутрішні міжбюджетні фінансові відносини» або «міжрівневі фінансові зв'язки».

Визначено, що сутність міжбюджетних відносин у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами розкривається шляхом характеристики їх суб'єктів, а саме: державних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, та зосереджується увага на різних аспектах спрямованості дії цих відносин. Встановлено, що широкий спектр суб'єктів відносин виконання місцевих бюджетів за доходами та різноманітність учасників, які беруть участь у міжбюджетних відносинах формування місцевих фінансових ресурсів, дозволяє об'єднати їх у такі групи: 1) відносини між органом законодавчої влади та органами місцевого самоврядування; 2) відносини між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; 3) відносини між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

У підрозділі 3.3. *«Особливості казначейського обслуговування виконання місцевих бюджетів за доходами»* проаналізовано зміст казначейського обслуговування бюджетних коштів в Україні, який становить сукупність однорідних за власною правовою природою дій.

Охарактеризовано принципи бюджетної системи та бюджетного процесу, тому що саме на них базується казначейське виконання місцевих бюджетів, визначено, що до таких принципів слід віднести принципи: єдності, збалансованості, самостійності, повноти, обґрунтованості, ефективності та результативності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості й неупередженості, публічності та прозорості.

Встановлено необхідність здійснення фінансового контролю при виконанні місцевих бюджетів за доходами як урегульованої нормами права діяльності уповноважених державою, органами місцевого самоврядування органів, інших суб'єктів, спрямованої на забезпечення бюджетної дисципліни у цій сфері, попередження, виявлення та припинення порушень бюджетного законодавства та захисту фінансових інтересів держави, органів місцевого самоврядування під час виконання місцевих бюджетів за доходами.

ВИСНОВКИ

У Висновках наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукової проблеми щодо правового статусу суб'єктів відносин виконання місцевих бюджетів за доходами в Україні. На основі аналізу наукових джерел, чинного законодавства України та практики його застосування

сформульовано ряд теоретичних висновків, запропоновано практичні рекомендації, спрямовані на удосконалення правового регулювання у цій сфері. Найважливішими є такі:

1. Встановлено, що виконання місцевих бюджетів за доходами є врегульованою правовими нормами діяльністю уповноважених суб'єктів щодо забезпечення повної і своєчасної мобілізації надходжень до місцевих бюджетів як у цілому, так і за кожним із джерел для своєчасного, повного, безперервного та цільового фінансування передбачених ними програм і заходів. Правовідносини з виконання місцевих бюджетів за доходами є специфічним видом бюджетних правовідносин, якому притаманні власні, іманентні ознаки та характеристики. Будучи за своєю природою управлінськими правовідносинами та маючи на меті досягнення відповідності фактичних надходжень до місцевих бюджетів запланованим у рішеннях про місцевий бюджет показникам, ці відносини мають своїм змістом забезпечення бюджетного фінансування реалізації завдань і функцій державної та місцевої влади у конкретній адміністративно-територіальній одиниці.

2. Правовідносини виконання місцевих бюджетів за доходами — це врегульовані правовими нормами відносини, які складаються між суб'єктами бюджетного права щодо вчасного та повного отримання грошових ресурсів в дохід місцевого бюджету певного рівня для бюджетного фінансування забезпечення завдань і функцій, які реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування на території певної адміністративно-територіальної одиниці України. Фінансовий контроль є засобом забезпечення дотримання фінансової дисципліни, а також забезпечення ефективного виконання місцевих бюджетів. Завдяки фінансовому контролю і відбувається ефективне виконання бюджету і за доходами, і за видатками, оскільки він є ефективним інструментом боротьби зі злочинами у сфері фінансових відносин, засобом збереження державного і комунального майна та коштів.

3. Серед факторів, які негативно впливають на виконання місцевих бюджетів, виокремлено такі: а) відсутність чіткого розмежування повноважень щодо контролю за виконанням місцевих бюджетів, а також відповідальності за виконання бюджетів між розпорядниками бюджетних коштів та державними органами влади на місцях; б) недостатність своєчасної, достовірної та детальної інформації про стан виконання місцевих бюджетів за доходами, яка необхідна для прийняття рішень щодо управління бюджетним процесом та приведення обсягів фактичних видатків бюджету у відповідність до наявних ресурсів; в) часткова невідповідність між показниками виконання місцевих бюджетів і показниками соціально-економічного розвитку території.

4. Указано, що суб'єкти правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами вступають у правовий зв'язок із приводу певних об'єктів. Такими об'єктами визнаються доходи місцевих бюджетів, що розподіляються на такі групи: а) податкові надходження; б) доходи від власності та підприємницької діяльності; в) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; г) інші неподаткові надходження. До інших надходжень місцевого бюджету належать надходження від штрафів та міжбюджетні трансферти, що передаються на безоплатній та безповоротній основі. Забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень здійснюється за рахунок закріплених доходів і трансфертів. Реалізація власних повноважень органів місцевого самоврядування забезпечується їх власними бюджетними доходами. Запропоновано розподіляти джерела, які закріплені за місцевими бюджетами на постійній основі, не при їх затвердженні, а спеціальними актами, що підлягають застосуванню протягом декількох років. Це забезпечить більшу стабільність у складі доходів, які закріплені за тим чи іншим бюджетом, сприятиме створенню у відповідних місцевих органах прямої зацікавленості у постійному збільшенні цих доходів, а також позбавить ці органи необхідності щороку заново вирішувати питання про розмежування доходів.

5. Визначено, що фінансово-правовий статус суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами – це сукупність прав та обов'язків суб'єктів щодо вчасного та повного отримання грошових ресурсів в дохід місцевого бюджету певного рівня для бюджетного фінансування забезпечення завдань і функцій у процесі виконання місцевих бюджетів за доходами. Учасниками цих правовідносин можуть бути лише державні органи, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи, які в окремих випадках можуть бути одночасно і суб'єктами цих правовідносин. Учасником бюджетних правовідносин є індивідуалізована конкретна особа, що безпосередньо своїми діями реалізує власні бюджетні повноваження, вступаючи у правовий зв'язок з іншими особами від імені суспільно-територіального утворення, державного органу чи органу місцевого самоврядування або від власного імені з метою реалізації функцій і завдань щодо виконання місцевих бюджетів за доходами.

6. Установлено, що у правовідносинах виконання місцевих бюджетів за доходами беруть участь уповноважені державою місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування як суб'єкти даних правовідносин, наділені бюджетною компетенцією. Компетенція державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами встановлюється правовими актами, і її реалізація забезпечується засобами державного примусу. Елементами компетенції суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами є предмети відання,

що дозволяють визначити їх сферу управлінської діяльності як суб'єктів публічної влади, а також повноваження, що виступають як міра можливої й належної поведінки зазначених суб'єктів у цих сферах.

7. З'ясовано, що права та обов'язки суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами зорієнтовані на забезпечення функцій правовідносин, індивідуалізацію приписів бюджетно-правових норм їх конкретним суб'єктам. Юридичний обов'язок суб'єкта виконання місцевих бюджетів за доходами – це міра належної, необхідної поведінки у сфері повної і своєчасної мобілізації надходжень до місцевих бюджетів різних рівнів. Суб'єктивне право у сфері бюджетних правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами – це міра належної, бажаної поведінки зобов'язаних суб'єктів, яка зумовлює забезпечену матеріальними та правовими гарантіями можливість здійснювати певні дії у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами.

8. Визначено, що казначейське виконання місцевих бюджетів за доходами – це урегульована нормами бюджетного права діяльність спеціально уповноваженого органу виконавчої влади – Державної казначейської служби України, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо формування надходжень бюджету та контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Зміст казначейського обслуговування бюджетних коштів в Україні становить сукупність однорідних за власною правовою природою дій, а саме: а) розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших суб'єктів, відповідно до законодавства; б) контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями; в) ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку; г) здійснення інших операцій з бюджетними коштами за рахунками, які відкриваються в органах Державної казначейської служби України бюджетним установам.

9. Виявлено, що чинне бюджетне законодавство України не містить розподілу власних та делегованих повноважень суб'єктів бюджетних правовідносин у цілому та правовідносин виконання місцевих бюджетів, зокрема. У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» блоки цих повноважень закріплено за сільськими, селищними та міськими органами місцевого самоврядування відповідних рад без їх розмежування між собою. Бюджетний кодекс України серед основних термінів, які містяться у ст. 2, поняття делегованих повноважень не визначає, хоча ст. 86 Кодексу розмежовано види видатків, які визначаються функціями держави та можуть бути передані до виконання АРК та місцевому самоврядуванню. Іншим негативним фактором реалізації прав та обов'язків у сфері виконання

місцевих бюджетів за доходами є той, що органи місцевого самоврядування спрямовують на виконання делегованих повноважень власні надходження, при цьому залишаючись без фінансування власних повноважень. Має місце ситуація, за якої органи місцевого самоврядування змушені витратити власні надходження на забезпечення фінансування державних функцій. Зроблено висновок, що таке переведення бюджетних доходів на виконання делегованих державних повноважень фактично підриває фінансові основи місцевого самоврядування, суттєво погіршує якість управління комунальним господарством та здійснення власних соціальних програм.

10. 3 метою удосконалення правового регулювання формування місцевих бюджетів запропоновано: внести зміни до ст. 78 Бюджетного кодексу України в частині закріплення власних та делегованих повноважень виконавчих органів відповідних місцевих рад щодо виконання місцевих бюджетів за доходами. Зокрема, за виконавчими органами місцевих рад запропоновано закріпити такі власні повноваження у сфері виконання місцевих бюджетів за доходами: «1) забезпечення виконання бюджету; 2) встановлення у порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію, централізоване водопостачання та водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів, які встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг), транспортні та інші послуги; 3) укладення з юридичними і фізичними особами договорів на справляння місцевих зборів, обов'язковість укладення яких установлена законодавством. Делегованими повноваженнями виконавчих органів місцевих рад є: 1) здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням зобов'язань щодо платежів до місцевого бюджету на підприємствах і в організаціях незалежно від форм власності; 2) здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням цін і тарифів; 3) сприяння здійсненню інвестиційної діяльності на відповідній території».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Гнатівська А.І. Аналіз суб'єктів виконання місцевих бюджетів за законодавством України / А.І. Гнатівська // Держава та регіони. – 2010. – № 4. – С. 102–106.
2. Гнатівська А.І. Загальна характеристика об'єктів бюджетних правовідносин / А.І. Гнатівська // Європейські перспективи. – 2011. – № 1. – С. 108–112.
3. Гнатівська А.І. Об'єктивна доцільність надання самостійності муніципальним утворенням у фінансово-правових відносинах / А.І. Гнатівська // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – № 62. – С. 177–183.

4. Гнатовська А.І. Адміністративно-територіальна одиниця як суб'єкт бюджетних правовідносин / А.І. Гнатовська // Європейські перспективи. – 2012. – № 1. – С. 94–97.

5. Гнатовська А.І. Проблеми конституційної гарантії права на місцеве самоврядування та фінансової самостійності його органів в Україні / А.І. Гнатовська // Наше право. – 2012. – № 3. – Ч. 2 – С. 13–18.

6. Гнатовская А.И. Место муниципального образования в российском и украинском бюджетном праве / А.И. Гнатовская // Актуальные проблемы российского права. – М., 2013. – № 8 (33). – С. 974–980.

7. Гнатовська А.І. Визначення поняття «місцевий бюджет» як об'єкта міжбюджетних відносин / А.І. Гнатовська // Вісник Чернівецького ф-ту Національного університету «Одеська юридична академія»: наукове видання. – Вип. 1 – Чернівці, 2012. – С. 142–150.

8. Гнатовська А.І. Поняття бюджет та аспекти його розуміння / А.І. Гнатовська // Система фінансового права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 27-28 травня 2009 р.). – О. : Фенікс, 2009. – С. 181–185.

9. Гнатовська А.І. Державні та муніципальні доходи / А.І. Гнатовська // Актуальні проблеми юридичної науки : зб. тез міжнар. наук. конф. «Восьмі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 13-14 листопада 2009 р.). – Ч. II. – Хмельницький : Вид-во Хмельн. ун-ту управління та права, 2009. – С. 40–41.

10. Гнатовська А.І. Актуальні напрями вдосконалення міжбюджетних відносин / А.І. Гнатовська // Актуальні напрямки вдосконалення фінансово-економічної політики на сучасному етапі : зб. тез доповідей за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 17–18 лютого 2010 р.). – Чернігів, 2010. – С. 207–209.

11. Гнатовська А.І. Деякі аспекти вдосконалення законодавства України щодо правового регулювання місцевих податків та зборів / А.І. Гнатовська // Тенденції та пріоритети реформування законодавства України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 13 березня 2010 р.). – Ч. II. – Запоріжжя : Запорізька міська громад. організація «Істина», 2010. – С. 47–48.

12. Гнатовська А.І. Доцільність надання самостійності місцевим бюджетам / А.І. Гнатовська // Системообразующие категории в финансовом праве: состояние и перспективы трансформации : материалы междунар. науч.-практ. конф. (г. Харьков, 15–16 апреля 2010 г.). – Х. : НИИ гос. стр-ва и мест. самоуправления, 2010. – С. 37–39.

13. Гнатовська А.І. Актуальні проблеми формування доходів місцевих бюджетів / А.І. Гнатовська // Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 28 квітня 2010 р.). – Ч. III. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. – С. 21.

14. Гнатовська А.І. Актуальні проблеми правового регулювання доходів місцевих бюджетів / А.І. Гнатовська // Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин в умовах кризи: практика правозастосування і шляхи її вдосконалення : зб. тез доповідей за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 4–5 червня 2010 р.). – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – С.170–171.

15. Гнатовська А.І. Поняття та види публічних доходів / А.І. Гнатовська // Генезис публічного права: від становлення до сучасності : зб. наук. праць / за ред. С.В. Ківалова, В.О. Тулякова, О.В. Козаченка. – Миколаїв : Іліон, 2010. – С. 64–65.

16. Гнатовська А.І. Правові проблеми визначення статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів / А.І. Гнатовська // Правові проблеми зміцнення української державності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19–20 листопада 2010 р.). – О. : ГО «Причорноморська фундація права», 2010. – Ч. 2. – С. 57–58.

17. Гнатовська А.І. Фінансова незалежність місцевого самоврядування, як об'єкт правової реформи / А.І. Гнатовська // Правові реформи в Україні: проблеми реалізації : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16–17 лютого 2011 р.) – К. : у 4 т. – К. : Центр правових наук. досліджень, 2011. – Т. 1. – С. 54–55.

18. Гнатовська А.І. Самостійність муніципальних утворень, як суб'єктів бюджетних відносин / А.І. Гнатовська // Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23–24 лютого 2011 р.) – Х. : у 4 т. – ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2011. – Т. 3. – С. 19–20.

19. Гнатовська А.І. Зміст об'єктів бюджетних правовідносин / А.І. Гнатовська // Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 лютого 2011 р.) : у 3 ч. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2011. – Ч. 3. – С. 15–16.

20. Гнатовська А.І. Принцип децентралізації влади у фінансово-правових відносинах / А.І. Гнатовська // Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу (м. Одеса, 20–21 травня 2011 р.). – О. : Фенікс, 2011. – Т. 2. – С. 62–64.

21. Гнатовська А.І. Територіальна громада як суб'єкт фінансово-правових відносин / А.І. Гнатовська // Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин : тези доповідей II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 10–11 червня 2011 р.) (Держ. вищий навч. заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»). – Суми : ДВНЗ «УА БС НБУ», 2011. – С. 199–201.

22. Гнатовська А.І. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти бюджетних відносин / А.І. Гнатовська // Фінансове право у XXI сторіччі :

здобутки та перспективи : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4–7 жовтня 2011 р.). Ч. 2 / НДІ Фінансового права. – К. : Алерта, 2011. – С. 75–77.

23. Гнатовська А.І. Реалізація принципу ефективності та результативності на місцевому рівні / А.І. Гнатовська // Принципи фінансового права : матеріали междунар. науч.-практ. конф. (г. Харьков, 19–20 апреля 2012 г.) / редкол.: В.Я. Таций, Ю.П. Битяк, Л.К.Воронова и др. – Харьков : Право, 2012. – С. 54–56.

24. Гнатовська А.І. Бюджетна компетенція органів місцевого самоврядування / А.І. Гнатовська // Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. проф.-виклад. складу (м. Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). – О. : Фенікс, 2012. – Т. 2. – С. 97–99.

25. Гнатовська А.І. Узгодженість державних та місцевих фінансових інтересів як вимір стійкого розвитку / А.І. Гнатовська // Актуальні проблеми публічного та приватного права : тези доповідей III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 03 жовтня 2012 р.) / за ред. В.М. Огаренка та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2012. – С. 177–179.

26. Гнатовська А.І. Місцеві доходи як елемент публічного інтересу / А.І. Гнатовська // Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 30 листопада 2012 р.). – О. : Фенікс, 2012. – Т. 2. – С. 105–107.

27. Гнатовська А.І. Фінансова самостійність муніципальних утворень / А.І. Гнатовська // Розвиток правової системи України в умовах сьогодення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 16–17 лютого 2013 р.). – Донецьк : Східноукр. наук. юрид. організація, 2013. – С. 81–82.

28. Гнатовська А.І. Делегування бюджетних повноважень на місця як ознака правової держави / А.І. Гнатовська // Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 16–17 лютого 2013 р.). – Ужгород: Видав. дім «Гельветика», 2013. – С. 130–132.

29. Гнатовська А.І. Правова характеристика ознак бюджетних правовідносин / А.І. Гнатовська // Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16–17 травня 2013 р.). – О. : Фенікс, 2013. – Т. 2. – С. 126–128.

АНОТАЦІЯ

Гнатовська А.І. Правовий статус суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2013.

Дисертація є науковим дослідженням правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів, їх прав та обов'язків.

Проаналізовано історичний аспект розвитку правового регулювання відносин виконання місцевих бюджетів за доходами. Визначено поняття відносин виконання місцевих бюджетів за доходами та їх місце в системі бюджетних правовідносин. Досліджено об'єкти правовідносин виконання місцевих бюджетів за доходами, їх поняття та класифікацію.

Охарактеризовано бюджетні права та обов'язки суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами. Установлено, що бюджетна правосуб'єктність проявляється в компетенції суб'єктів бюджетних правовідносин. Розмежування сфери бюджетної компетенції між суб'єктами бюджетних правовідносин сприяє підвищенню рівня прозорості бюджетних правовідносин.

Визначено окремі аспекти реалізації правового статусу суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами. Досліджено норми бюджетного законодавства щодо врегулювання міжбюджетних відносин та порядку казначейського обслуговування виконання місцевих бюджетів за доходами. Надано пропозиції щодо удосконалення правового регулювання формування місцевих бюджетів.

Ключові слова: відносини виконання місцевих бюджетів за доходами, об'єкти відносин виконання місцевих бюджетів за доходами, суб'єкти виконання місцевих бюджетів за доходами, фінансова правосуб'єктність, бюджетна правосуб'єктність, бюджетні суб'єктивні права та юридичні обов'язки, міжбюджетні відносини, казначейське обслуговування виконання місцевих бюджетів за доходами.

АННОТАЦИЯ

Гнатовская А.И. Правовой статус субъектов исполнения местных бюджетов за доходами. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2013.

Диссертация посвящена научному исследованию правового статуса субъектов отношений, которые возникают при исполнении местных бюджетов за доходами, их прав и обязанностей.

Проанализированы исторические аспекты развития правового регулирования источников доходов местных бюджетов, зарождение института исполнения местных бюджетов за доходами и развитие научной мысли по этому вопросу. Установлено, что развитие правового регулирования исполнения местных бюджетов за доходами обусловлено

особенностями функционирования институтов местного самоуправления и организацией бюджетного устройства государства.

Определено понятие отношений исполнения местных бюджетов за доходами и раскрыта их роль в системе бюджетных правоотношений. Установлено, что на обеспечение эффективного исполнения местных бюджетов направлены действия, которые сосредоточиваются на всех других стадиях бюджетного процесса, в частности составления, рассмотрения и утверждения местных бюджетов и составления и утверждения бюджетной отчетности об исполнении бюджетов.

Исследованы объекты правоотношений исполнения местных бюджетов за доходами, определены их понятия, виды и классификация. Установлено, что результатом исполнения местных бюджетов за доходами является полное и своевременное получение всех запланированных бюджетных поступлений, что дает возможность отчитываться об их полном исполнении.

Определены понятие и структура финансово-правового статуса субъектов исполнения местных бюджетов за доходами, выделены и описаны признаки различия понятий «субъект права», «субъект правоотношений» и «участник правоотношений». Для этого проанализирована их правосубъектность, а именно ее элементы: правоспособность и дееспособность. Установлено, что бюджетная правосубъектность проявляется в компетенции субъектов бюджетных правоотношений. Разграничение сферы бюджетной компетенции между субъектами бюджетных правоотношений способствует повышению уровня их прозрачности и открытости.

Проанализированы нормы Бюджетного кодекса Украины, регулирующие бюджетные права и обязанности субъектов исполнения местных бюджетов за доходами. Описаны субъективные права и юридические обязанности субъектов исполнения местных бюджетов за доходами.

Определена компетенция субъектов исполнения местных бюджетов за доходами как совокупность полномочий местных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления в пределах предмета их регулирования для обеспечения полной и своевременной мобилизации поступлений в местные бюджеты. Для этого предложен механизм разграничения полномочий местных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления при исполнении местных бюджетов за доходами в соответствии с формой собственности объекта управления.

Исследованы нормы бюджетного законодательства, которые регулируют межбюджетные правоотношения, а также порядок казначейского обслуживания исполнения местных бюджетов за доходами.

Определено, что современное состояние правового регулирования формирования местных бюджетов требует внесения изменений в Бюджетный кодекс Украины. В частности, вносятся предложения в части закрепления собственных и делегированных полномочий исполнительных органов соответствующих местных советов относительно исполнения местных бюджетов за доходами.

Ключевые слова: отношения исполнения местных бюджетов за доходами, объекты отношений исполнения местных бюджетов за доходами, субъекты исполнения местных бюджетов за доходами, финансовая правосубъектность, бюджетная правосубъектность, бюджетные субъективные права и юридические обязанности, межбюджетные отношения, казначейское обслуживание исполнения местных бюджетов за доходами.

SUMMARY

Gnatovska A.I. The legal status of subjects which execute local budgets for revenues. – Manuscript.

Thesis is for gaining a scientific degree of a candidate of legal sciences, specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; informational law. – National University «Odessa Academy of Law», Odessa, 2013.

Thesis is devoted to the scientific research of the legal status of subjects relationships which occur in the execution of local budgets for revenue, their rights and duties.

There was analyzed historical aspect of development of legal regulation of the budgetary relations of execution of local budgets for revenue. The concept of relations for local budgets revenues was given. Also their place in the legal budgetary relationships was determinate. There were defined definitions and special features of objects of law relationships of the implementation of local budgets for revenue and there classification was made.

The budgetary rights and responsibilities of subjects of execution of local budgets for revenue were defined. There was established that the budgetary legal personality appears in the competence of subjects of budgetary relationships. Delimitation of spheres budgetary competence between the subjects enhances the increase the level of transparency of budgetary relations.

The mechanism of separation the budgetary powers of local executive authorities and local governments were defined. There were analyzed norms of budgetary legislation that regulate the intergovernmental fiscal relations and the treasury servicing of execution of local budgets for revenue. Author proposed to improve the legal regulation of forming the local budgets.

Keywords: relations implementation of local budgets revenues, objects of the relations implementation of local budgets revenues, subjects of the relations

implementation of local budgets revenues, financial legal personality, budgetary legal personality, the budgetary subjective rights and legal responsibilities, intergovernmental fiscal relations, treasury servicing of execution of local budgets for revenue.